

Neki razgovori na simpoziju »Psiholingvistika u nastavi živih jezika«, održanom u Zagrebu 19. i 20. XI 1976, potakli su me da napišem ovih nekoliko redaka. Tamo smo, naime, između ostalog, imali prilike čuti i ovakvu misao: veoma je teško ostvariti dobar izgovor stranog jezika; veliki i dugotrajni napori nastavnika ostaju bez rezultata jer je utjecaj materinjeg jezika ionako toliko jak da đaci jednostavno izgovaraju glasove, riječi, rečenice stranog jezika kao da su to glasovi, riječi, rečenice njihova materinjeg jezika — i tome nema lijeka; uostalom, postizanje korektnog izgovora ionako je estetski problem: strancu je doista ugodnije slušati nekoga tko dobro govori njegov jezik negoli nekoga tko ga govori loše, ali čemu se brinuti za estetsku dimenziju učenja stranog jezika kad imamo i mnogo važnijih problema?

Trenutno ostavljam po strani raspravu o mogućnosti ili nemogućnosti usvajanja dobrog izgovora stranog jezika; o tome se, vjerujem, dosta govorilo. Mnogo zanimljivijom čini mi se teza da je postizanje korektnog izgovora tek estetski problem. Eto, razmatranju te teze i nekih problema vezanih uz nju posvećeni su i slijedeći reci.

1. Jednaka jezična poruka u različitim govornim ostvarenjima

Umjesto uvoda evo sumarnog prikaza jednog eksperimenta o primanju identične jezične poruke u različitim govornim ostvarenjima.¹ Na rezultate tog eksperimenta pozivam se u kasnijim razmatranjima postavljenog problema. Iako se radi o ispitivanjima u materinjem jeziku, vjerujem da ona mogu biti zanimljiva i nastavnicima stranih jezika, jer se radi o općim problemima prenošenja poruke govorom.

Je li u govoru bitan samo sadržaj ili treba misliti i na ono što se uobičajeno zove formom? Je li važno samo što reći ili je podjednako važno i kako to reći? Kad govorimo o onome »kako«, onda obično mislimo na poštivanje gramatičke norme, kompoziciju, izbor riječi; manje se misli na govorno ostvarenje teksta. A nas je upravo to zanimalo: hoće li različiti načini govorenja uvijek jednakog teksta dovesti do značajnijih razlika u primanju poruke?

U eksperimentu koji smo izvršili radilo se o kraćem tekstu (oko 1,5 kartice) o proizvodnji željeza u starom Egiptu i u Indiji. Tekst je u 11 različitih verzija pročitao Zlatko Crnković, član drame Hrvaskog narodnog kazališta u Zagrebu. Ta su čitanja snimljena na magnetofonskoj vrpci. Razumijevanje je testirano pomoću upitnika od 10 pitanja višestrukog izbora, na koja su ispitanici trebali odgovoriti odmah nakon slušanja jedne verzije čitanja. Eksperiment je izvršen u Osnovnoj školi »Vladimir Gortan« u Rijeci. Testirani su đaci završnih razreda, dakle djeca između 13. i 15. godine života. U eksperimentu je uključeno ukupno 11 razreda; svaki je razred testiran sa po jednim načinom čitanja.

Bile su dvije osnovne grupe raznih načina čitanja: dobro organizirana poruka (u pojedinim slučajevima s nekim lošim elementima) i razne vrste loše organizirane govorne poruke.

U dobro organiziranoj govornoj poruci vrednote govornog jezika (intonacija, intenzitet, tempo, pauza) koriste se adekvatno poruci koja se prenosi. Raspon pojedinih vrednota govornog jezika relativno je velik, tako da se to čitanje po tome približava govorenju, iako čitač doslovce prati tekst. Rečenični akcenti nalazili su se upravo na onim mjestima na koja su se kasnije odnosila pitanja iz upitnika; dakle slušaoci su upozoravani na pažljivije slušanje i pamćenje nekih (bitnih) dijelova obavijesti. Također smo testirali primanje tako dobro organizirane govorne poruke s nekim lošim elementima: *krivi akcenti riječi, nerazlikovanje č i ć, čitanje veoma neugodnim, kreštavim glasom, poremećen izgovor nekih glasova* (r, s, z, š, ž i dr.).

U grupi loše organiziranih govornih poruka našli su se: *neutralno spikersko čitanje*: to je tzv. »objektivni« način čitanja: sve je u poruci podjednako važno (ili nevažno), slušaoci se ničim ne upućuju na pažljivije slušanje nekih elemenata poruke; takvo isto čitanje, ali redovito s *uzlaznom intonacijom* na kraju rečenice, dakle s intonacijom koja ne označava kraj misli-rečenice; čitanje s isključivo *respiratornim pauzama*: takve pauze nisu logički raspoređene, ne dijele duže iskaze na manje cjeline, kako bi slušaocu olakšale primanje poruke, već se javljaju tamo gdje govornik treba da uzme dah; takvo govorenje nije uopće organizirano u funkciji primaoca poruke, već isključivo u funkciji plućnog kapaciteta govornika; čitanje s akcentima rečenice koji ne upućuju na pamćenje obavijesti na koje se odnose pitanja iz upitnika; to čitanje uvjetno nazivamo čitanjem s »krivim« akcentima rečenice; čitanje koje ima sve karakteristike kompleksnog govornog poremećaja — *brzopletosti*: posve nelogična upotreba vrednota govornog jezika, zamuckivanje, krivo rastavljanje ili povezivanje riječi, zamjena riječi po smislu ili fonetskoj sličnosti itd.; i, konačno, čitanje *riječ po riječ*: to je čitanje jasno, razgovijetno, ali bez intonacije, bez povezivanja riječi u cjelinu.

Pažljiviji slušaoci naših govornih emisija na televiziji ili radiju vjerovatno su već primijetili da navedeni načini čitanja nisu izmišljeni; s njima se susrećemo u svakodnevnoj praksi.

Rang-lista srednjih vrijednosti broja točnih odgovora (od 10 mogućih) izgleda ovako:

1. Dobro čitanje	7,15
2. Krivi akcenti riječi	7,15
3. Nerazlikovanje č i ć	6,45
4. Riječi	5,04
5. Uzlazna intonacija	4,92
6. Neutralno spikersko čitanje	4,71
7. »Krivi« akcenti rečenice	4,63
8. Neugodan glas	4,63
9. Respiratorne pauze	3,83
10. Brzopletost	3,53
11. Govorni poremećaj	3,42

Ta nam rang-lista pokazuje ne samo da postoje velike razlike u primanju raznih načina govornog ostvarenja identične tekstualne poruke već i to da se razna govorna ostvarenja u ovom eksperimentu mogu svrstati u tri grupe: dobra organizacija govorne poruke, eventualno s nekim lošim elementima (red. br. 1—3), loša organizacija govorne poruke (red. br. 4—7) i slučajevi pa-

tologije govora (red. br. 9—11); slučaj govorenja neugodnim glasom po brojčanom rezultatu ulazi u drugu grupu, ali je po svom sadržaju u trećoj.

Izrazimo li u postocima maksimalno prenijetu obavijest dobrim čitanjem (7,15) kao 100%, onda neutralno spikersko čitanje iznosi tek 65,8%, a čitanje s govornim poremećajem tek 47,8% primljene obavijesti. Dakle, neukazivanje govorom na elemente obavijesti koje smo odredili kao bitne, smanjuje primanje tih obavijesti za 34,2%, dok govorni poremećaj toliko privlači pažnju na način govora da se zaboravlja poruka te je njeno primanje smanjeno za više od 50%.

Pogrešno bi bilo shvatiti ove rezultate kao plediranje za nepoštovanje akcentijske norme ili za nerazlikovanje u govoru glasova č i ć; oni tek ukazuju na redosljed važnosti problema koji se javljaju u govornoj komunikaciji.

2. Je li dobar izgovor samo lijep?

Svojedobno sam od jednog Engleza, pisca udžbenika za učenje engleskog, čuo i ovakvo »stručno svodjenje fonetike na pravu mjeru«: izgovor zapravo i nije osobito bitan; moramo tek pripaziti na izgovor konsonanata, jer su oni za komunikaciju značajniji; na izgovor vokala ne trebamo se previše obazirati čak ni onda kad se radi o tzv. fonološkim opozicijama. I primjer da se to ilustrira: ako netko ne pravi razlike između engleskog [i] i [i:], te *ship* izgovara [ʃi:], razumijevanje rečenice *I crossed the ocean on a ship* nije niukoliko poremećeno, jer doista nitko neće shvatiti *da sam prešao ocean jašući na ovci*. Doista! Ali, postoji ipak i *ali!* Onaj koji sluša takvu rečenicu, treba da je prevede, treba da je u svojoj svijesti oblikuje u logično govorno ostvarenje; jer ono koje mu je ponuđeno nije dobro. Slušalac ne prima krivu poruku jer ga kontekst doista dobro usmjerava, ali on prima dobru poruku s većim naporom nego što bi mu to bilo potrebno da je poruka govorom dobro oblikovana; a to znači da se u primanju poruke brže umara, te zbog umora prima slabije, manje, dakle prima drugo.

To negiranje važnosti izgovora zapravo je zasnovano na krivom shvaćanju redundacije u govoru. Unaprijed zadani, predskazljivi elementi (npr. gramatika, izgovor) imaju za cilj da osiguraju prijenos obavijesti, a nikako nisu suvišni, nije im svrha da se eliminiraju; ne izreku ili krivo izreku. Svaka komunikacija, pa tako i komunikacija govorom zahtijeva redundanciju; redundancija je preduvjet dobrog odvijanja komunikacije. Prema tome: iako je u rečenici *I crossed the ocean on a ship* izgovor vokala [i] doista redundantan, dobar izgovor nije *suvišan*, dapače, *nužan* je za dobro prenošenje obavijesti.

Možda je ovdje i lako braniti potrebu dobrog izgovora jer se radi i o fonološkoj opoziciji: greška u izgovoru nije varijanta jednog fonema, već posve drugi fonem, dakle posve drugi jezični sadržaj. Međutim, i onda kad se radi o greškama koje su fonemske varijante, dakle kad je isključena zabuna što se tiče smisla riječi, pitanje izgovora nije posve estetske prirode.

Estetski je moment u govoru neosporan, a ako su greške tek fonemske varijante, onda je, bar na prvi pogled, i isključiv. Međutim, krajnji cilj estetičnosti govorenja jest upravo u komunikaciji: lijepo oblikovana poruka bolje se prenosi, lakše, brže i točnije prima od loše oblikovane poruke.

Obavijest govorom uvijek je slojevita: osim obavijesti koju govornik želi prenijeti govor nužno prenosi i niz drugih obavijesti: prvenstveno obavijest o govorniku: tko je, kakav je, kako govori; zatim o sugovorniku: kakvi su

odnosi govornika i sugovornika; o uvjetima u kojima se odvija komunikacija: udaljenost sugovornika, buka i sl. Sve su to obavijesti koje govornik ne želi prenijeti sugovorniku, ali koje su nužno, prirodno prisutne u govoru. Ako nas npr. osoba s jako izraženim dijalektalnim oznakama u govoru nešto upita, mi nećemo primiti samo ono što je govornik htio reći (Koliko je sati? Kako se zove? Kuda se ide na glavni trg? — ili nešto drugo), već i niz obavijesti o njemu, koje on ne želi prenijeti, ali koje su prisutne u njegovu govoru: u ovom slučaju to je prije svega obavijest o njegovu regionalnom porijeklu. Što je obavijest o govorniku manje očekivana, ona je to informativnija, nameće se, angažira naše kapacitete, te može uvelike smanjiti ili čak posve onemogućiti primanje obavijesti koju govornik želi prenijeti jer nam istodobno, iako ne htijući, kazuje i ovo drugo.

Podsjetimo se ovdje nekih primjera iz uvodnog dijela! Eksperimentalno smo utvrdili da se primanje intencionalne poruke može smanjiti za više od 50% ako je obavijest o govorniku jako informativna. O tome nam govori mjerenje primanja obavijesti dvaju identičnih čitanja identičnih tekstova, s jedinom razlikom što se u jednom čitanju radilo o korektnom izgovoru svih glasova, a u drugom o jako izraženom rotacizmu i sigmatizmu (tj. deformiranom izgovoru glasova: r, s, z, c, č, ć, š, ž, dž, đ). Obavijest o govorniku — neuobičajen izgovor navedenih glasova — bila je toliko jaka da je uvelike onemogućila primanje intencionalne obavijesti — onoga što je govornik htio reći; očito nije htio reći da niz glasova neuobičajeno izgovara, ali i to se prima kao dio poruke. Identičan je primjer govorenja neugodnim, visokim, kreštavim glasom u odnosu prema jednakom čitanju ugodnim glasom; neugodan glas toliko je informativan da je primanje intencionalne poruke smanjeno za 35%.

Mogli bismo, dakle, reći da korektnost izgovora nije sama sebi svrhom; ne radi se tek o estetskoj dimenziji govora, jer prividna estetičnost bitno određuje količinu primljene obavijesti.

3. Sloboda u govoru i greške u govoru

Pitanje je izgovora glasova normirano; opisan je normativan izgovor, pa se tako znaju i greške. Razmatranju je još uvijek podložna potreba i korist korektnog izgovora. Međutim, kad su u pitanju veće govorne cjeline, skloni smo pomisliti da u govoru vlada velika sloboda: zamišljamo da identičan tekst možemo ostvariti na bezbroj različitih načina: glasno, tiho, visokim glasom, dubokim glasom, sporo, brzo, povezano, rascjepkano, ovakvom ili onakvom intonacijom... Ako možemo doista govoriti kako nam je drago, time zapravo potvrđujemo de Saussureovu misao o nesustavnosti govora, dakle o nepostojanju zakonitosti u govoru. I drugo: ako je govor (organizacija govora) posve slobodna, posve individualna, onda ga ne trebamo, niti ne možemo učiti. Ili, točnije: može se učiti tek usmjerenje k zamišljenom, idealnom ostvarenju glasova, i to je sve! I upravo učenje, čak niti ne glasova, već fonema i jedino fonema bilo je zadaća fonetike. Glasovi, odnosno onaj dio izgovora glasova koji formira njihovu idealnu predodžbu, to se moglo učiti, jer tu još postoji kolektivan model; sve se drugo u govoru smatralo individualnim, nesustavnim, slobodnim, prepuštenim pojedincu. Ako je organizacija govorenja slobodna, onda je svako govorno ostvarenje podjednako dobro: nema grešaka u govoru je organizacija nije normirana. Jedine su greške moguće u izgovoru glasova, jer je jedino taj dio govorenja normiran.

Međutim, primjeri koji pokazuju kolektivnost, dakle sustavnost organizacije govorenja ne samo da su brojni, već su i isključivi.

Ostavimo trenutno postrance primjere poput *Ibis redibis numquam peribis in bello*, *Messieurs les Anglais tirez les premiers* ili *Ivan ne Petar*, u kojima pauza (mjesto pauze) bitno određuje (mijenja) smisao,² jer možemo s pravom reći da su takvi primjeri gdje pauza ima razlikovnu funkciju zaista rijetki. Postoje, međutim, oni drugi primjeri, mnogo brojniji. Ako se npr. najavi *Bumbarev let Nikolaja Rimski Korsakova* s pauzom iza *Bumbarev*, a bez pauze iza *let*,³ onda je govornom organizacijom rečeno da je *Bumbarev* autor skladbe *Let Nikolaja Rimski Korsakova*. Situacija je ovdje identična onoj o zamjeni engleskog [i] s [i:] u rečenici *I crossed the ocean on a ship*. Očito je da nam opći kulturni kontekst jasno govori o tome tko je skladatelj, a što je skladba; upravo kao što nam neposredni kontekst u navedenom engleskom primjeru pomaže da ispravno shvatimo poruku. Međutim, opći kulturni kontekst govori nam još nešto: da je u govorenju načinjena greška; greška koja nam, doduše, ne onemogućava, ali nam ipak dobro otežava primanje poruke. Da bismo takvu poruku dobro primili, moramo je prevesti; prevodimo je uz pomoć općeg kulturnog konteksta; a ako takvog kulturnog konteksta nemamo, prevođenje nam je posve onemogućeno i poruku krivo primamo. Dakle, greška u organizaciji govorenja ili otežava primanje poruke, prisiljavajući nas da je prevodimo, ili, ako nemamo odgovarajućeg znanja (kulturnog konteksta u ovom slučaju), posve onemogućava primanje poruke.

Ipak, najčešći su primjeri grešaka oni gdje pauza nije direktno vezana sa smislom, tj. raspored pauza ne donosi neke izrazitije razlike u sadržaju. Ipak, razlike koje postoje u primanju poruke posve su mjerljive. Isključivo respiratorne pauze u odnosu prema logično raspoređenim pauzama u našem su eksperimentu smanjile primanje poruke za gotovo 19%. Ovdje je situacija identična govorenju s govornim poremećajem: zabuna na jezičnoj razini nije moguća, nema drukčijeg jezičnog sadržaja, ali postoji nešto što više ili manje ometa primanje tog sadržaja; mjerenje primanja poruke govori nam da se radi o grešci u govorenju.

Nepostojanje, postojanje i mjesto akcenta rečenice npr., također uvelike određuju količinu primanja poruke: u navedenom eksperimentu nepostojanje akcenta rečenice smanjilo je primanje poruke za 34%, a akcenti rečenice na drugim, uvjetno nazvano »krivim« mjestima, za 35%. Dakle, i ostvarivanje akcenata rečenice ulazi u kategoriju posve mjerljivih zakonitosti u govornoj komunikaciji.

* * *

Izgovor je glasova i akcenata riječi normiran. Izgovor većih cjelina, čini se, nije: ne postoje normativne sheme intonacije, akcenata rečenice, pauza, tempa, intenziteta. Međutim, njihovo je sudjelovanje u formiranju i prenošenju poruke neosporno, pa je tako i njihovo učenje nužno. Normiranje izgovora glasa relativno je lako izvedivo, jer se radi o ograničenom broju elemenata. Normiranje govorenja na jednak način nije moguće jer je broj elemenata praktički neograničen. Ipak, to ne znači da je normiranje nemoguće, da nikakvih zakonitosti nema te da je, prema tome, moguće govoriti bilo kako. Uostalom, primjeri mjerenja primanja raznih organizacija prenošenja obavijesti o tome jasno govore.

A kako učiti govor — materinji i strani? Treba li da učimo pojedinačna ostvarenja? Svakako!

Iako je izgovor glasova govora relativno lako normirati, nemoguće je prihvatiti učenje govora kroz učenje općih elemenata normativnog izgovora glasova. Nitko nije naučio govoriti ni materinjim ni stranim jezikom tako da je naučio izgovor tridesetak ili četrdesetak fonema, već upravo tako, i samo tako što je usvojio niz njihovih pojedinačnih pojavljivanja u raznim situacijama: raznim glasovnim skupinama, raznim položajima, raznim intonacijama, raznim intenzitetima... Jedino takvo gomilanje kvantitete može prijeći u novu kvalitetu — govorni sustav nekog jezika. To gomilanje kvantitete koje daje novu kvalitetu odvija se istodobno na razini glasova i većih cjelina. Tu zapravo i nema suprotnosti, one su tek rezultat našeg pristupa problemima govora: analitički ili globalni.

Iz takvog razmišljanja posve jasno proizlazi da je bitna razlika između dva govorna sustava prije u pojedinačnim pojavnostima negoli u onome što se prividno daje najlakše normirati: u izgovoru glasova. Učenje govora učenjem pojedinačnih pojavnosti ne znači analitički pristup govoru. U tome i jest dijalektika globalnog pristupa: ne ograničavanje na pojedinačne elemente, već pronalaženje zaponitosti koje pojedinačne elemente povezuju u cjeline, i dalje, pronalaženje takvih zakonitosti i u samim elementima koji upravo zbog tih zakonitosti i mogu tvoriti veće cjeline. Stoga je i razumljiv raspon globalnog pristupa problemima govora: raspon koji ide od veoma kompleksnih struktura do pojedinačnih ostvarenja glasova (ne jednog, idealnog ostvarenja glasa, već niza njegovih pojedinačnih, različitih ostvarenja).

A što se norme tiče, ona postoji: eksplicitno ili implicitno, ali postoji. Pridržavanje ili nepridržavanje norme ima posve mjerljive posljedice. Izgovor glasova normiran je eksplicitno; izgovor većih cjelina normiran je implicitno: govorno ostvarenje nije slobodno: **ONO JE PORUKA. GOVORNO OSTVARENJE NIJE FORMA PRENOŠENJA NEKOG SADRŽAJA; GOVORNO OSTVARENJE JEST SADRŽAJ.** U intenciji postoji uvijek samo jedno idealno ostvarenje govorom, samo jedna idealna govorna poruka za jedan sadržaj, upravo kao što postoji i idealno ostvarenje za svaki pojedini glas. Drugo je pitanje koliko uspijevamo ostvariti tu idealnu poruku. Ali mogućnost ostvarenja ne umanjuje ni njezinu vrijednost, ni njezinu normativnost.

Estetičnost govora nije sama sebi svrhom. Problem estetičnosti postavlja se kao komunikacijski problem; dakle, prividni problem **KAKO** prenijeti poruku znači zapravo **KOLIKO** poruke prenijeti. Brojni primjeri, u širokom rasponu od glasova do vrednota govornog jezika, pokazali su nam da ono što smo na neki način skloni označiti ljepotom u govoru ima mnogo veće značenje: **BITNO ODREĐUJE KOLIČINU PRIMLJENE OBAVIJESTI.**

BILJEŠKE

- 1) O tom smo eksperimentu referirali na VIII kongresu jugoslavenskih slavista u Zagrebu, a cjeloviti se rad tiska u Zborniku Zagrebačke slavističke škole, br. 4.
- 2) Označimo li u navedenim primjerima pauze zarezom, vidjet ćemo da njihov raspored određuje smisao: *Ibis, redibis numquam, peribis in bello.* (Ići ćeš, nikada se nećeš vratiti, poginut ćeš u ratu.); *Ibis, redibis, numquam peribis in bello.* (Ići ćeš, vratit ćeš se, nikada nećeš poginuti u ratu.); *Messieurs les Anglais, tirez les*

premiers! (Gospodo Englezi, pucajte prvi!); Messieurs, les Anglais, tirez les premiers! (Gospodo! Englezi! Pucajte prvi!); prva je očito francuska, a druga engleska verzija događaja; i konačno: Ivan, ne Petar; Ivan ne, Petar.

- 3) Ovaj primjer nije izmišljen; radi se zaista o govornom ostvarenju jedne najave radio-programa.

Alla P. Koval

STILISTIČKA UPOTREBA KRONIZAMA

U svakom jeziku postoje riječi kojima je »dob« očigledna. Ta je kategorija leksike uvijek ili gotovo uvijek stilistički markirana. Opći naziv — kronizmi — manje je popularan od naziva koji se odnose na posebne, pojedinačne grupe te leksike — *historizmi* (nazivi zastarjelih realija i pojmova), *arhaizmi* (zastarjeli sinonimi suvremenih riječi), *neologizmi* (nove riječi).

Kao što je poznato, umjetnost se ne stvara pomoću tih riječi i ne dobiva svoj život od njih, nego najčešće od dubinskih slojeva općepotrebne leksike književnog jezika.

Slazemo se s mišljenjem Ive Andrića, koji je pisao da hladno proučavanje rječnika, nepristrano istraživanje, izmišljanje i žongliranje neobičnim riječima ne vodi ničemu osim neobičnim eksperimentima.

Ali, uza sve to, poznavanje te kategorije leksike i njezinih stilskih mogućnosti već je ne jednom dobro došlo piscima i kao sredstvo stilizacije i kao pojedinačno stilističko sredstvo koje pomaže u rješavanju lokalnih zadataka.

Upravo zato kronizmi zaslužuju veću pažnju na planu njihovih stilističkih mogućnosti.

Stilske mogućnosti neologizama u direktnoj su zavisnosti od strukture, tipova tvorbe i mjesta nastanka. Tako se po svojim stilističkim podacima točno razlikuju leksički i semantički neologizmi, budući da ovi posljednji pretpostavljaju postojanje dvaju značenja u dijakroniji, pa prema tome i mogućnost da jedno ili oba značenja »ožive« u zavisnosti od potreba konteksta. Na primjer, u ironičnoj primjedbi »любое издание может выдержать только книжный шкаф« vodi se igra oko dvaju značenja riječi »выдержать« — slobodno, općepotrebno značenje: »izdržati, podnijeti težinu«, i frazeološki vezano, relativno novo značenje (o knjizi): »doživjeti jedno ili nekoliko izdanja«.

Jasno se razlikuju po svojim stilskim osobinama i »privremeni« neologizmi (riječi koje se smatraju neologizmima samo neko vrijeme, a zatim ulaze u leksički sastav jezika), i »vječni« (autorski neologizmi, koji uvijek ostaju vezani uz tekst u kojem su se pojavili).

Obično se smatra da autorski neologizmi, koji se stvaraju samo za jednu govornu situaciju, pripadaju umjetničkoj književnosti. Ali, kao što svjedoči govorna praksa, oni svakodnevno nastaju i u razgovornom jeziku, i u publicistici, vršeći prilično važne stilističke funkcije, prije svega funkciju izdvaja-